

ВЫХОДЗІЦЬ
ШТО-ТЫДЗЕНЬ
У ПАНЯДЗЕЛКІ

АДРЭС РЭДАКЦЫІ
І АДМІНІСТРАЦЫІ:

Вільня, Завальная 7.

Вільня, 1 лістапада 1920 г.

У гутарцы з супрацоўнікам варшаўскай газэты „Rzeczpospolita” (якая адна толькі мае шчасьце дахадзіць з Варшавы ў Вільню!) выпаўняючы абавязкі старшыні ўраду камісіі „Сярэдніе Літвы”, пан Абрамовіч, высказаў пагляды новае ўлады на галоўныя пытаныя нашага жыцця.

Кажучы „нашага”, мы маем на думцы гэтым разам не Беларусь і ня тую Літву, да якой заходнія часткі Беларусі былі далучаны паводле літоўска-бальшавіцкага міру 12 ліпня, — а тую частку беларускую зямлі, з якой утворана «Сярэднія Літва».

Пан Абрамовіч думае, што гэны „наш” Край пі так, пі гэтак, а давінен далучыцца да Польшчы. Калі „Сярэднія Літве” ўласціца дабіцца таго, каб з ей аб'ядналася Ковенская Літва, — дык гэты аб'яднаны дзяржаўны арганізм павінен сфедэрагаціа з Польшчай. Калі ж ня ўласціца, дык адбудзеца больш цеснае злучэнне тэк-званае «Сярэднія Літвы» з Польскай дзяржавай, пры чым Віленшчына атрымае аўтаномію.

Гэты пункт мае асаблівую вагу для нас, беларусаў: тут-же гутарка ўвесе час ідзе абеларускі аштар, і мы не разумеем, чаму долю яго стаўляюць у залежнасць ад ахвоты ці неахвоты літоўскай Ковенічыны ісьці на федэрацию з Польшчай? Дагэтуль, паскольку беларуское пытанье злучалася з літоўскім, дык гэта было на грунці іншай албудаванні пезалежнага. Вялікага Князьства Літоўскага, абнімаўшага этнографічна-літоўскія землі і ўсю Беларусь. Чаму цяпер пан Абрамовіч (а з ім, ведама, і ўвесе ўрад „Сярэдніе Літвы”) гаворыць аб злучэнні з Літвой ковенскай толькі часткі Беларусі, што выразанай бальшавікамі на міравых пераговорах з Літвой 12 ліпня с.г.? Чаму ўрад „Сярэдніе Літвы” нічога не гаворыць прынамсі аб тэй часці Беларусі, якую бальшавікі падаравалі Польшчы? Чаму, жадаючы далучыцца да Польшчы частку Беларусі, названай нет ведама чаму „Сярэднія Літвой”, ён не дае адказу на зусім натуральнае пытанье:

Магістрат Вільні.

У пачатку ліпня Віленскі Магістрат Банькоўскага і Мястовая Рада, як вядома віленцам, высказаліся за далучэнне Вільні да Польшчы. Магістрат Банькоўскага і Рала, выбраныя пад час, калі наш край ганьблі прозывішчам „Красоў Усходніх”, відочна што і не маглі інакш гаварыць, як думкамі „Ligi Robotniczej” і „стражы прэсовай”. Магістрат ня піматлічыўся з тым, што яны не дасталі ад віленцаў права выступаць у палітыцы, бо былі выбраны, каб працаўваць у эканаміч-

НАША НІВА

(ЗАКЛАДЗЕНА у 1906 г.)

Цана асобнага
нумера 3 мк.

ЦАНА АБВЕСТАК:
на 1 стран. . . 15 мар.
на 4 " . . 5 "
за радок пэтиту.

ці гэныя два адрезкі Беларуское зямлі, калі абодва знойдуцца ў межах Польскае дзяржавы, так-такі і астануцца асобнымі адзінкамі, бышчам у іх нічога супольнага німа?

Мы на судзім цяпер аб тым, ці пляны новаўтворанага ўраду генерала Жэлігоўскага і Польскае дзяржавы будуть у поўнай меры праведзены ў жыцці. Мы толькі задумываемся над тым плаўжэннем, якое утварылася-бы, калі-б зяны пляны здзеісніліся. І мы бачым, што ўрад „Сярэдніе Літвы” паставленае намі пытанье пакідае без адказу—так сама, як і другое зусім натуральнае пытанье: чаму ён выбраў назоў „Сярэднія Літва” замест больш правільнага „Заходнія Беларусь”? А гэта немагчымасць даць якое-будзь лёгічнае выясняньне: справы ясна паказывае нерацыянальнасць, што пачналася пастаноўкі ўсле распачатай „паўстанцамі” справы: яна паказывае, што прыйшоўшы да нас аружныя сілы пад камандай генерала Жэлігоўскага на літвінох абаперціся ня могуць (бо літвіны ўжо маюць свой бязспорна законны ўрад, абабраны устаноўчым соймам), на беларусах — ня хочуць (бо называюць нашу зямлю „літоўскай”) і фактычна разлічаюць на адну толькі частку грамадзян краю — на палікоў, прынімаючы іх голас, іх жаданьне прылучыцца да Польшчы за голас і жаданьне ўсле зямлі. Урад генерала Жэлігоўскага як-быцам ня бачыць жаданія Беларускага насялення „Сярэдніе Літвы” (—а яно становіць тут абсалютную большасць) аб'яднацца перш за ўсё з рэштай свае Бацькаўшчыны і толькі пасля развязаўць пытанье аб сваей долі, аб саюзах і федэрациях з суседзямі. Новы ўрад забываеца, што ў справе адносін да чиста-літоўскіх тэрыторый беларусы заўсёды стаялі і стаяць на грунці будавання супольнае дзяржаўнае арганізацыі, абнімаючы ўсю Беларусь, а ня толькі той яе кусок, які некаму прышло ў галаву называць „Сярэднія Літвой”.

„Паўстанцы” з самага пачатку зрабілі абмыковы крок. Куды ён іх заведзе, — пакажа будучына.

нім кірунку, а не для палітыкі. Так сама пан Банькоўскі, калі ездзіў у Рыту, каб і там старацца абеларуское землі зноў дужа мала рупіўся абел тым, пі хадзіць і гэтыя права.

Цікае, як цяпер будзе ўжыванца Магістрат пана Банькоўскага з „краёвой” палітыкай Урадуючай Камісіі пана Абрамовіча і з лозунгамі, абвешчанымі панам Жэлігоўскім? Пэўна-ж пан Банькоўскі так хутка ня зменіцца і не пакінець думку абел тым, каб хонць да Сойму пачярпець з далучэннем Вільні і каб пават цяпер не працаўваць над стварэннем

“калідора” ад Горадні, праз Вільню Сівінціны, да самага Дынабургу”... На будзем шмат казаць абел тым, што палітыка з думкай пра „калідор” зрабіла тое, што Вільня стала „пакоем сярод калідора”, у які чуткі ня кожын месяц за апенін час ходзяць „на адпачынак”: ці маскалі, ці літвіны, ці паліакі, а можа яшчэ хто-небудзь знойдзеца і, нікога ня пытаючыся, таксама разсядзеца ў гэтым месцы „у калідоры”. Трудна таксама сказаць, ці лозунгі гэн. Жэлігоўскага абел тым, што сам народ павінен сказаць, каго ён хоча,—будуць безсторонна праведзены Магістратам пана Банькоўскага.

Цікава тое, што нават працаўнікі Магістрату за два дні да таго, як пан Банькоўскі ўзноў заняў месцы ў Магістрате, зъявіліся да часовага старшыні Магістрату, пана Дзевіцкага, і падалі яму пратэст праці Магістрату Банькоўскага, каб той больш не ісцінаваў у Вільні. На што апірадася гэта дэлегацыя ад працаўнікоў, залуляючы свой пратэст—сказаць трудна, але добра ведама, што ў месцы ня ўсе падзяляюць пагляды Магістрату Банькоўскага і на „калідор” і на права Банькоўскага гаварыць у Рызе ад усяго места Вільні. Іншыя да гэтага лабаўляюць, што некалісь Магістрат Банькоўскага дрэніа зрабіў, што ўцёк, што ён, будучы, які там ня быў, але абабранным місцовымі жыхарамі, каб бараніць іх інтарэсы, ця меў права ўцякаць нават і перад бальшавікамі і астаўляць аднаго вана Кабачніка, які, як добра вядома, і адзін шмат чаго адбраніў ад бальшавікоў.

Палажэнне гаспадаркі Вільні тым часам дужа цяжкое: апраўліці німа; магістрація каса парожнія, а павінна карміць прытулкі і шпіталі, робочыя на іх значныя выдаткі. Лічыць на атрыманьне ад жыхараў налогаў—трудна, а асабліва гэтamu Магістрату, які адзін раз ужо ўцякаў, бо ён ня мае веры ў широкіх масах жыхараў места.

Будаваць-жа ўласныя грашавыя справы на жабрайстве ў Варшаве, ды на пазыціках у баніках—доўга ня можна.

Адзін выхад з гэтых націкаў варунаў, у якіх апынулася Вільня,—гэта як найхутчэй выбраць новую Мястовую Раду.

Аб вайсковых рэквізыціях

26 кастрычніка дэлегацыя Беларускага Национальнага Камітэту, зложаная з старшыні К ту Нрэміча і сябры К ту Чыжэўскага, підала Глаўнакамандуючаму войск „Сярэдніе Літвы”, генералу Жэлігоўскому, гэткі мэморыял у справе вайсковых рэквізыцій:

„Ваша Экспланцыя!

На тэрыторыі, якую занімаюць войскі Вашай Экспланцыі, аснаўную масу насялення становіць беларуское сялянства. Як національны прадстаўнічы орган беларускага арганізованага грамадзянства на гэтай тэрыторыі, Беларускі Национальны Камітэт лічыць сваім абавязкам звярнуць увагу Вашай Экспланцыі на тия цікі і крыўды, якія ў гэтых мэмант перпіція беларуское насяленне у звязку з бытніцю ва юго зямлі арміі, і просіць учыніць адпаведныя крокі, каторыя забеспечылі бы наш ся-

лянскі люд, а разам з тым і ўесь гэты Край ад награждаючай яму эканамічнай руіны.

„Крыўды і ціжары, якія зваціліся на плечы беларускага сялянства, можна пабіць на дэвзе группы: адны вынікаюць з того, што над відам рабкіўцы забіраеца сялянскае дабро бяз ніякіх платы і нават бяз квіту, каторыя давалі-бы пакрыўдженым магчымасць заходзіць свае крыўды; другія—з того, што гэткія „рабкіўцы“ нічым не нормуюцца і робяцца бяз нікае ўвагі на тое, як будуть жыць далей людзі, у каторых забіраецца абсалютна ўсё іх меншыне. Так, у сялян забіраюць ўсё, як ёсьць, збожжа, не пакідзючы ім нічога ай на насенне, ані на пражыццё да гэткага ўшчэдалёкага новага ураджаю. Забіраеца ўесь корм для жывёлы і сама жывёла, ў тым ліку апошні конь, апошнія карова і т. д. У самы сезон восенскіх работ у полі практикуюцца абсолютна нічым не нормаваныя конскія павіннасці—асабліва цяжкая затым, што ў рэзультате бязупынных войн і окупацый лік генеў у беларускай вёсцы вельмі паменшаў.

Прымаючы над увагу агульную руіну Краю ад вясеных выпалкаў і асабліва ад абрываўняння яго з усялякага добра бальшавікамі, прыгледзіўшыся да того, што і далей творыща ў нашых вёсках, лёгка з гэтага зрабіць вывады на будучыну. Вывады гэтыя называюцца грозныя як для Краю і яго жыхараў, так і для ўсялякіх уладаў, каторая будзе тут існаваць: немагчымасць для вёскі адхвадіцца пасля бальшавіцкага разгрому, вынішчэнне скапін, рабкіўцы ўсялякага збожжа і корму для скапін, немагчымасць вырабіць поле на зіму і абсеяць яго, настача зерня на веснавыя пасевы—усё гэта суліць беларускай вёсцы голад і новую руіну.

„Дый не аднай толькі вёсцы, ад усяго вышэйказанага церпіць і места, асабліва-ж сталіца Краю Вільня. Цэны тут на ўсё страшніца узрастаюць з дня на дзень, бо вёска нічога не падвозіць, бо німа апі чаго вязьці да места, апі на чым: коні і хурманкі рабкіўцу.

„Беларускі Нацыянальны Камітэт

думае, што толькі вельмі энергічныя і шыбкія крокі, якія прынімілі бы ці прынамсі нормавалі-бы ўсялякія рабкіўцы, могуць адварнуць ад нас пагрозу голаду. Паводле нашых думакі, да ліку гэткіх крохаў належала:

1) абсалютная забарона рабкіўцы бяз платы,

2) выплата на месны гатоўкай за ўсё рабкіўсане дабро, рахуючы паводле рынковых цен,

3) устанаўленыя нормы, каторыя пакідалі-бы сялянам збожжа, патрэбнае на насенне і на пражыццё да новага ураджаю,

4) пакіданыя сялянам патрэбнае для гаспадаркі жывёлы і корму для яс,

5) унормаваныя конскія павіннасці, устанаўленыя павёрстнае платы на месны гатоўкай,

6) раўнамерная раскладка ўсіх рабкіўцыных ціжараў паміж вёскамі і ў гарнізоне, асбліва-ж у альносінах да конскай павіннасці.

„Дзеля таго, каб абмінучь ўсялякія недараўуменныя паміж народам і вайсковай уладай і каб разам з тым на дачь магчымасці для сваявольства і процізаконных учынкаў, у аснову ўсяго вышэйказанага павінна быць пакладзена агульнае правіла, што ніякія рабкіўцы і народ не могуць адбывацца без паразуменія з выбарнымі прадстаўнікамі насеялення (ад валаўшчыны). При гэтым усе загады і нормы для рабкіўцыных павіннаў быць расціблікованы для агульнага ведама у зразумэлай нашаму народу і роднай яго беларускай мове (пакуль-што новай уладай не ўжыванай), каб не малко быць месца для надухівания неасвядомленасці сялян аб іх правах і абавязках.

„Беларускі Нацыянальны Камітэт верыць, што Ваша Экспланцыя прыме над увагу гэтыя мэморыял і сваёй уладай спыніць далейшэе руйнаваныне гэтак многа ўжо перацярпешай беларускай вёсцы.“

Ген. Жэлігоўскі, выслушавши дэлегату, сказаў, што ён выдаў ужо загаду спраўе рабкіўцы і ўсемі способамі будзе барацца з незаконнымі рабкіўцыямі. Ген. Жэлігоўскі заяўліў, што ён

згаджаецца з патрэбай выдаваць загады і ў беларускай мове і споўніць гэта.

Далей гутарка перайшла на спраўу разгону беларускага гімназіі ў м. Свіры. Ген. Жэлігоўскі адзначыў, што гэта было учынена польскай вайсковай уладай, якія яму не прыслухае. Усё ж такі абяцаў звязаныца да польскага вышэйшага каманды з просьбай уладэй з гэтую спраўу і даць беларускай гімназіі магчымасць працаваць.

Дэлегацыя прамаўляла па беларускую, і генэрал Жэліг ўскі адказваў у тэй-же мове.

На „Дзяды“.

Восень—журлівая парад замірання ўсіх благіх і добрых пажаданьняў...

Пара, калі заміраючая прырода выяўляе так магутнае сваё ўладу над душой свайго квага сына—чалавека.

Замірае прырода, — і па пустых палех лунае адно сум бязмежны і журба. І ў тон ім звініць струны душы чалавечай.

Зашлі якія, поўныя сонечнага блеску і сілы жывільнае песочні жні. Над зкатай ніай плынуць такія знаёмы, такія страшніна жаласьці і халаючыя за сэрия тоны і слова восенскіх песен...

І якім-ж далёкім і чужым становішча талы ўсе нашы будныя спрабы!

У такія хвіліны душа шукі супачинку ад горы і бед жыцьцёвых у засвітвенных прасторах бяз конца, а слухмянна думка творыць другі съвет — на той бок съмерці, насяляючы яго другім, безцелеснымі істотамі.

Там—у тым іншым съвєце—жывіць душы нашых предкаў, нашых „дзядоў“. Да іх у дні восенскіх настроў, у дні адмогі духове і тугі зварочваюца мыслі народу. У лучасці, ў яднанні з імі знаходзіць душа супакой.

Вось чаму ў восені народ наш спраўляе і съвіта „Дзядоў“: стомлены цяжкай працы за лета, захоплены сумам заміраючага жыцьця палёў, ён чарпае новую сілу, новую моц душы ў глыбокай веры ў несмъртнасць істоты чалавека,

— Брошаш, пся крэў твой! Вяжы яго!

— Пане! Яспавяльможны пане... — яя ведаў, што тут казакі, Тарас. Не чакаў, што гэтак зыняціяку скопяць яго.— Зыміліся, паночак залаценкі... родненкі... божка ж мой, бож—жуухва...

— Шіх!

Толькі костачкі затрэскалі, як скруцілі яму рукі за сьпінаю і звязалі яго вяроўкаю. Тады начальнік злез. Грубенкі і кароценыкі, чырвоны, як яблычка, бліскаючы гузікамі, падыйшоў ён к Тарасу і тычніць над нос кулаком у пяршчыні. Уеўся вачыма ў беззабаронага чаловека, памаўчай, набраў у грудзі паветра ды як рыкнеч.

— У Сыбіры згніеш! Здохнеш, як пес, ля тачкі! Хаваеш пансікіх цімакоў!

Дзе яны, га! Кажы... дух з цябе выпру!!!

Схапіў Тараса абедзьвымі рукамі за грудзі і калошці на ўсю сілу. Маўчыць Тарас.

— Нічога яя ведаю... Нічога не скажу...—гэтак часам прашэпчані, але зноў маўчыць, толькі галава барадатай баўтаўніца, як той зачінец трасы.

— А, так! Добра-ж! — кінуў урэшце пан; — добра-ж, — кажа, — пабачым, як-то ты яя ведаеш. Марш назад!

Скамандаваў, сеў на дрожкі, і ўсё зноў пасыпалі за ім, пасувулі да хат.

— Не, не скажу, нізашто не скажу—разважаў на дарозе Тарас; — хоць да съмерці хай забьюць, але яя прызнаюся “Яи так падумаў, то яя душы весялей зрабілася.

Тымчасам прыехалі на вуліцу і стаў наўпрочі тарасавае хаты. Там ужо сабралася троху людзей; сярод баб і дзяцей выла і кідалася Тарасіха з сваім малым на ўлонькі, але-ж не хапалі за руки

і гэтак яя пушчалі. Зараз прыцягнулі на вуліцу вялікі зэдаль і побач з ім пастаўі начоўкі з мочаным бярозавым гальлем. Відаць, ужо раней аб гэтым паклаўшася, пакуль вялі арышторана га з поля. Як увідзеў бедны Тарас, што яму рыхтуюцца, аж задрыжкі і руکі ногі памелі, хадеў нешта сказаць, дык язык не варочаеца. Прыхінуўся, звязаны, да хаты. І съвет быў на міл, хоць сонейка съвіціла. Меліся ўжо пачынаць, але начальнік стаў штошы марудзіць, задумаўся. Народ і казакі ўзіраліся на пана, чы ведаючы, аб чым так замаркіўся.

Тады ён дастаў з кішэні кавалак панерыны і алавок, сеў на прыズбу і на калене напісаў запіску. Пасілаў на ківі аднаго казака і сказаў, аддаючы цадулык.

— За гадзіну вярніся мне з папом. Скочыў казак на каня, пераёсі яго з размаху нагаём і закурыўся пылам-дымам, як шалёны.

Усе толькі думаюць, што гэта дзеецца.

А Тарас, з замлелымі рукамі, спусціўшы галаву, стаў засмучоны і паважы, як быцам незацікаўлены. Толькі Часам міаволі дрыжкі у яго мускул на шчанцы, калі з хаты вылятала жонкіна і дзяцінае вышыні і галасы дзясяціх, то сядзіта і наўмысля голасна крычэўшых на бабу, то ціха, з пачуццём, гаварыўшых да неё.

Пан-афіцэр сядзеў на прызбе, паліў пыгару і часам ўсміхаўся сам себе ў бусы. Адышлі пачаў пісаць на прынесеннай з гумна калодцы пратакол. Дзясяцікі раскладлі на бярвенцы свае хатылькі і елі хлеб з сольлю. Час ціхніцца надта доўга.

(Працяг будзе).

Прысяга.*)

(Працяг).

— Ну, бра-ти... ха-ваў... пакуль можна... Уцікайце: прыехала равізія... Лоўчыць цімакоў...

Хапіўся за грудзі сярэдні, збяляеў Янка, а дзед скрыгнуў зубі. Трэба ўцікайце. Самі яя ведаюць, навошта адпрагалі, навошта саху ў лазу валаклі. Знаў хапіўся какі Тарасу запрагаць; з матыкамі яя ведаюць што рабіць.

— Бяжыце, бяжыце, браточки,— гоніць іх гаспадар:—сам рады дам.

Кінуўся і пабеглі, а ён пагнаў барану.

Ледзьва пасыпелі схавацца ў лесе, як зазівілі балабонцы з-пад хат. Ездзець на дрожках пан-афіцэр з казакамі. За ім цягнецца груд дзясяціх. Грыміць усе-чыста і беднаму Тарасу. А ён на свайго Карага нокаець, як наццаля працы завінуўшыся, а сам себе думаець:

“Памажы, госпад Бог, казаль ўсё так, каб да прауды падобна хоць троху было”...

Раптам і абох, Аж захаладзеў.

Падехалі.

— Гэй—крыкнуў Тарасу пан яшчэ здалёку; ды той і так ужо стаяў; скінуў шапку і бяжыць наступрач у руку цалаваць.

— Памажы, божа! — пасымей нехга з дзясяціх сказаць ратаю на яго працу. Сказаў і застыдаўся свайго голасу.

— Цімакоў хаваеш, га?! — грозна крикнуў пан, яшчэ седзячы на дрожках.

— Не, вашмасьце, я не хаваю... — изаплюскаў вачыма Тарас і кінуўся прад ім на калені.

* Га. № 1.

ў веры ў жыцьдзе за гробам і ў неразрыўнасць духовае сувязі з нашымі наўшчыкамі.

Заўтра—дзень „Дзядоў“. Заўтра ў вечары ў сялянскай хаце пры святле луначы, сярод паважнага, урачыстага настрою сабранае сямейкі, гаспадар падніме першую чарку гарэліцы і будзе кропля па кроплі лиць ле на зямлю, паміночы імёны сваіх „дзядоў“. Адвечная ахвяра памершым! А пасля палыжны кожнае стравы паложаць у міску і за воіны на-нач паставяць—для душак родных, што роем над хатай зъятуць...

Памянём-жа і мы нашых родных, дарагіх „дзядоў“ духовых — сябраў тae сямейкі ідэалістаў, што ў бязупыннай, руцай працы для Бацькаўшчыны, для вядлікае ідэі адраджэння свайго народу кропля па кроплі пралілі сваю кроў сардечную і без пары паляглі ў магілы! Пабудзьма з імі гэты съвіты вечар думкамі нашымі і ў чыстасці і съвітасці родных нам душ пачарпайма сліу і гардзеля далейшае службы съвітой і вядлікай справе беларускай!

Ант. Навіна.

На восень.

Пажоўклы ліст, канаючае сонца,
Імгла, туман, плюхота, бездарожжа;
У сэрцы сум і журлівасць бяз конца,—
Дай болі мне, дай съвету мне, о Божа!

Налохлівасць з запені начіцай выглядае,
І думкі хмарамі спакой мне адбираюць;
Пара съмяротных журб.. Вось дзея
маладая

Зышла ў засьвет, вось дзяцюка хаваюць.
За душачку яе адмоўлю я паперкі..
Жаданская была абоіх доля бедных:
Любліся павек, а цешыліся толькі

Тым шчасційкам дзён тры—ў жыцьціх
апаснелых.

Сканала пудная ў абоймах небаракі.
Такі ўжо лёс: зайдросна шчасціце
небу...
Галосіць звон, жальбы плюць сънявакі,
А ён—ён ведае, што съвет пакінуць
трэба:

„Што Бог злучыў, то злучава навекі,
Ці-ж варта жыць схавауши сваю мілу?
Не астануся тут нямы я і калекі,
Нема жыцьця: за ёй пайду ў магілу“.

* * *

Задушкі йдуць, самлела ўжо прырода,
Абмы ўжо дошч вясенну дамавіну,
Стрыбог узяў у руکі ўсё ад Рода,
А Мокша атрасла апошнюю таліну.

Чакае ўсё, калі Даждобог ўладары
Задзержыць рэкі ў сковы лядаваты,
Калі Пятро у небе гаспадарны
Для бедных душ зачыніць божы хаты.

Спачыне й съмерць у зімку у марозну,
Зашіхне звер, заглохне ў лесе птушка,
У цемру воўк завые так трывожна,
Як-бы сканала гдзе ягоная дачушка.

На голас той Сварог пашлец прадвеснене
І першым Пяруном разваліць моц Стры-
бога:

Скрушэе лёд, зямлі пляёлака счэзьне,
І ўсё жывое зноў пагорнецца да Бога.

На гробе маладых Алеся і Аліны
Руне траўка ў красачкі ўзрастаяць,
А душы іх ў таёмныя краіны—
Краіны сноў моў птушачкі лунаюць.

* * *

А на Дзяды я заўтра возьму воску,
У капліцу ў цвентары, у ночы зачы-
неніюся

І крыжам трэйчы я да Матуленкі

Боскай
З мальбой і каянінем пакорным упра-
шуся:

„Пашлі Ты мне, о Збаўцы Маці-Дзева,
Снакой душы з каҳаньнем ў чуткім
сэрцы;

„Пазвель спасаць, Княгіна-Каралева,
Як жыці мне, мae сумінаму паверцы...“

Калі-ж прац часам я ад журбы і ска-
наю,

„Дай ведаць мене прычыну цяжкай долі,
А тайніцу Тваю у сэрцы я схаваю,

„Не скажу тым, як плакаў хто нікод.“

Каз. Свал.

ХРОНІКА.

З работніцкага жыцьця.

Як наказавае работніцкая часопіс „Паходня“, 22 верасьня сёл. году у Центральным Бюро клясовых прафэсіянальных работніцкіх саюзаў былі зарэгістраваны вось гэткія саюзы: 1) саюз гарбароў (каля 800 душ), 2) металістаў (600), 3) кулінараў (800), 4) тытуновых фабрык (500), 5) будаўлінных работнікаў (600), 6) бяз фаху (600), 7) транспортных (600), 8) друкарскіх раб. (450), 9) краўцоў (1,000), 10) прыказчыкаў (2,000 — байды выключна жыдоў), 11) чыгунчыкаў (2,500 — яшчэ пачаў арганізоўваша), 12) пиятовых працаўнікоў (1,000), 13) пaryмкахэраў (50), 14) працаўнікоў ма-
стацтва (200), 15) алтарных (100), 16) лекароў (100), 17) щачінчыкаў (50), 18) жыдоў-зямляробаў (100), 19) служб-
чых у гасцініцах (150), 20) пачтавікоў і тэлеграфістаў (450), 21) жыдоўскіх вучы-
цялдёў (270).

Гэтак агульны лік арганізованих у клясовых прафэсіянальных работніц-
кія саюзы работнікаў у канцы верасіння
даходзіў 13,220.

Віленскі магістрат і беларусы.

Як усім вядома, ў Вільні беларусы становіць даволі вялікую группу жыха-
раў, маючи ў сваім ліку багата здоль-
ных да працы інтелігентных сіл. Дзя-
куючы гаспадарцы „Zarządu Ziem Wschod-
nich“, на выбарах у мястовую раду пад
польскай акупацыйніцтвом з беларусаў
у сябры рады не палаў. Калі палікоў
замячілі літвіны, яны утварылі часовы
магістрат, зложаны з прадстаўнікоў усіх
вялікіх нацыянальных груп, у тым ліку і беларусаў. Ад беларусаў быў дэлего-
ваны ў магістрат грам. Чыжэўскі, «ка-
торы ў вельмі цяжкіх варуниках вёў усе
справы апроваіці» места Вільні.

Цяпер вярнуўся стары магістрат і
рада, абаваленая пад польскай акупацыйніцтвом,
і ад часовага магістрату адабраны ўсе
справы. Разам з усімі членамі часовага
магістрату пакінуў сваё становішча і
беларусаў. Ад беларусаў быў дэлего-
ваны ў магістрат грам. Чыжэўскі. Такім парадкам у утрав-
леныні адвечной сталіцай Беларусі і Літвы
беларусы голасу ізноў не маюць.

Дарэмны стрэл.

Пад загадкам „Менск у большаві-
кіх руках“ літоўская газета ў польскай
мове „Glos Litwy“ ў суботнім нумеры пі-
ша: „Нідоўга трывала ўлада Булак-Бала-
ховіча ў сталіцы Беларусі пад польскай
дзяржавай — Менску.“

Мы падчыркнулі слова «пад польскай
дзяржавай», бо яны паказваюць, з якой
злосцю да самае ідэі незалежнасці Бе-
ларусі адносіцца палітыкі з памяна-
тамі газеты. Яны стараюцца ўпі-
ніць беларусаў, быццам Менск стаўся
сталіцай Беларусі з польскай ласкай.

Памылненіе, панове: хутчэй з ласкі
балшавікоў! Але, калі Менск — не сталі-
ца, дык, значыцца, сталіцай Беларусі пад-
вінна быць, як і некалі паша стара су-
польная беларуска-літоўская сталіца —
Вільня.

Мы так і глядзім. Г мы верым, што,
ня глядзячы на віты гістэрычныя выступ-
леныні, яно так і будзе: народ літоўскі і
народ беларускі пройдуть міма вас, не
зварочваючы на вашу паскучную работу
ніякое ўгары!

„Да Польшчы.“

„Liga Robotnicza“, кіраваная поль-
скім духавенствам, выставіла публічна—
перед пасццёлам сів. Казіміра—на вялі-
зарнім аршушу паперы сваю палітычную
програму. Тамака напісана (ведама па
польску): „Работніку! Калі жадаеш, каб
Вільня была далучана да Польшчы, — ся-
гоння ішчэ зашыся ў работніцкую лігу!“

Плёнко-ж усе патрэбы віленскіх ра-
ботнікаў будуть гэтым здаволены?!

І Беларуская Віленская Гім- назія.

Апошняя памятка па сів. пам. Іва-
ну Луцкевічу—закладзеная ў Базыльян-
скіх мурах паводле думкі наўшчыка бе-
ларускай гімназіі з кожным годам разъ-
візенца ўсё лепей і лепей. Число вуч-
няў ужо шмат перайшло за 400.

Паводле наўшчынскай часопісі

беларусаў	65	пран.
жыдоў	22	"
вялікарусаў, літвіноў	24	"
татараў, немцаў	22	"
стараўераў, лютэран, ма- гаметан	6	"

Трэба адзначыць, што пры закла-
дзівіх гімназій (два гады таму назад) на-
вучанье у старых клясах было часова
дапушчана ў расейскай мове, каб дап-
амчысьці законічнікі наўку маладзё-
жы, вучыўшайся раней у расейскіх гім-
назіях. Цяпер зроблены вядлікі крок у кі-
рунку да поўнай наўшчынізацыі гімназій
у беларускім злачэнні: за два гады пра-
цы і вучыцялі і вучні гэтак добра асво-
їлі з беларускай мовай, што толькі лі-
чаны предметы ў апошніх клясах выкладаюцца ў польскай мове—дый то най-
больш затым, што дагэтуль ймяшака друкаваных учэбнікаў для іх у беларус-
кай мове. Будзем спадзявацца, што за
які год наўшчынізацыя гімназій будзе
даведзена да канца.

Патрэбы беларускіх дзяцей.

Дыны беларускі прытулак у Базыльян-
скіх мурах (Вострабрамская 9),
закладзены Беларускім Камітэтам пом-
пап ад вайны, з прычыны настачы ма-
тэрыйных засбаў, ложкаў, адзежы,
абутку і прадуктаў можа даваць утры-
маныне ўсаго толькі для 40 бедных дзя-
цей,—а тымчасам зарэгістрованых кан-
дидатаў да прытулку—каля 600! Усё гэ-
та дзееці, не дайшоўши яшчэ школнага веку. Матні з жалем наракаюць на не-
шчасцілівую долю беларусаў, якія пя-
маюць магчымасці здаволіваць, як сълел,
патрэбы свае беднатаў.

Няўжо-ж у Вільні пя ўласца арга-
нізаваць помачы для гэнных сотняў бед-
ных беларускіх дзяцей?

Беларускі збор.

Беларускі установы, якія нясуць
помач беларускай беднаце места Вільні,
дагэтуль піколі не зварочаваліся да шы-
рокіх кругу віленскага насілення аб
падмогу. Аднак, цяжкое матэрыйальнае
нападжэнне прымусіла і беларусаў—сле-
дам за ўсімі ішчымі наўшчынізацыямі—
пастукаць да сэрца віленцаў і арганіза-
ваць 24 кастрычніка на вуліцах места
збор гроши на падмогу бедным белару-
скім дзяцям. З вялікім сумливымі
з наўшчыцію пачыналі сваю работу арга-
нізаторы збору,—і з тым вялікай ра-
дасцю павінны мы адзначыць той шчы-
ры вотылік, якія пя сустрэлі ў віленскіх
жыхарах бяз рожніцы вацці і веры. Ах-
вотына давалі ўсе: і гайсковыя, і цывіль-
ныя (асабліва жыды), але спаміж хрысь-
цінскай публікі пайбольш ахвяр давалі
людзі сирэднінага стану, якія мо ѹшчэ не
забыліся аб тых вёсках, з якіх некалі
самі, або іх бацькі прывандравалі да Віль-
ні. І рэзультаты збору аказаліся даволі

значным: на глядзачы на невялікі лік зборшчыкаў, збор брутто даў 36.266польскіх марак, з якіх, адлічыўши ўсе выдаткі, на помоч бедным дзеям асталося 34.175 п. мар.

Адносіны да збору шырокіх мас насялення места Вільні даюць лішні доказ таго, што, на глядзачы на стараныні нягодных элементаў сеанса тут нацыянальны сваркі і ўзаемную нянявісць паміж сынамі аднае Бацькаўшчыны, гэны атручаны пасеў дае вельмі малую пашчу сяўцом яго...

Беларуская вечарынка.

У дзень беларускага збору, ў наядзю 24 кастрычніка, ў салі Беларускага Гімназіі на туго-ж мэту адбылася беларуская вечарынка. Народу сабралось гэтулькі, як толькі магла зъмісьціць сяля, і шмат для яго не хваціла білетаў.

Вечарынка прыйшла вельмі ўдачна. Пачалася іна чэхайскай аднаактоўкай „Мядзведзь“, перакладзенай на беларускую мову. Тройка атрыстаў: пані Ігнатава, п. п. Мядзёлка і Сасноўскі — правялі яе вельмі добра. У далейшых нумэроках праграмы асаблівую ўвагу зъвярнулі на сябе дзіве артысты: любімца беларускага публікі пані Ігнатава — вельмі пекны і з чуцьцём прапяянімі рамансамі (у яе сільны і дужа прыемны голос) і панна Русецкая, хорала прадэкламаваўшая „Важную фігу“, адзетая ў сялянскі касцюм і загрымированая да старую бабулю. Абедзіве артысты сустрэлі гараячирыём і атрымалі ў аддзялку кветкі. Апрача іх дэкламавалі п. Латышова і п. Мядзёлка, выбраўшы для сябе верш Янкі Купалы „Цару Неба і Зямлі“—вельмі пекны, ды на жаль неадпаведны для гэтага дэкламатора...

Вечарынка закончылася танцамі.

З усіе Беларусі. Горадня.

Пачынаючы ад 2 кастрычніка, Горадзенскі Беларускі Нацыянальны Камітэт пачаў выдаваць штодзеннью беларускую газету „Беларуское Слово“. Газета другуецца „Кірыліцай“.

У першым нумеры газета так піша аб сваіх мэтах:

„Нашыя мэты—ясныя, нашыя шляхі—простыя. Мы будзем змагацца, як ужо з даўных часоў змагаецца лепшая частка беларускай краёвай інтэлігэнцыі, за незалежнасць Беларусі. Мы ведаем, што ўжо блізкі момент, калі гэтая мэта нашая будзе дасягнута. Мы ведаем, што ўжо хутка Беларусь станеца запрауды незалежнаю. Бо гэтак судзе гісторыя, бо няма іншага выхаду з тэй сітуацыі, якая утварылася ў Усходній Эўропе.“

Шмат каму здаецца, што незалежнасць Беларусі патрэбна і карысна толькі для самых беларусаў.

Гэта далёка ня так. Ня толькі дзеля інтарэсаў беларускай люднасці, але дзеля дабрабыту ўсіх народаў Беларусі, дзеля спакою на Усходзе Эўропы, а значыць і дзеля сусъветнага спакою, Беларусь павінна быць незалежна.

Польская дэмакратыя, ад голасу якое шмат залежыць у развязаныні беларускага справы, павінна-бай наўяліней разумець нашы жаданыні. Бож толькі два-тры гады назад яна была ў нашым палажэнні: ёй, як і нам цяпер, прапанавалі куцую расейскую аўтаномію, альбо крыху шырэйшую аўтаномію чамецкую. І ў Польшчы, як у нас цяпер, знаходзіліся цэлыя палітычныя группы, якія ішлі на компроміс, разбіваючы сілы народныя, рзыкуючы нават разделам Польшчы на некалькі „аўтаномій“. Але ня йшла ва компроміс праўдзівая дэмакратыя польская, па чале якой стала Пілсудзкі. Яна патрабавала незалежнасці Польшчы, да-

магалася яе пры ўсіх зъменных варуйках сусъветнай банды і цяпер дае дабілася.

Прыклад гэтых мае для нас агрэмаднае наўчучае значэнне. З другога боку ён нам дае надзею, што дэмакратычная Польшча, напісашая на штандары сваім імем і ідэю Пілсудзкага, чынила пашана Беларусі здабыць незалежнасць.

Мажліва, што ўжо ў недалёкім часе суджана будзе нашым надзеям здзейсніцца, альбо разынца. З цвёрдым пеконаньнем, што яны здзейсніцца, мы пачынаем сваю працу...

Beatus, qui credit — кажа лацінская прыказка. Мы, аднак, ня бачым дагэтуль нічога, што магло быт у нас збудзіць веру ў польскую дэмакратию...

Баруны, Ашмянск. пав.

Беларуская праца тут вельмі пашыраецца. Дзеля узросту самапэўнасці нацыянальной у тых беларусаў, якія дагэтуль „стараліся“ не прызнавацца, што яны — беларусы, дагамагла цікаўная акалічнасць: войскі, якія цяпер тутака прыйшли, хоць зложаны з розных нацыянальнасцей, называюць сябе «беларускімі». Весь, сяляне і разважаюць: «Відаць беларуская сирава бярэць верх, калі і не беларусы называюць сябе беларусамі!..»

Свядомасць у сялян такая, што яны выступілі з цвёрдым дамаганьнем, каб пробашч завёу ў касціелі казаныні па беларуску. Пад просьбай падпісалася ўжо больш за 200 душ.

Заграніцай.

Усходняя Коаліцыя.

Сыледам за „Rzeczpospolita“ віленскія газеты перадрукавалі вестку венскай „Achtuhrlblatt“, што, паводле слоў нейкага выдатнага палітыка, каторма з Ригі прыехаў у Берлін, арганізуецца „коаліцыя Усходу“. Да гэтага саюзу новых дзяржаў на Усходзе маюць увайсці: Беларусь, Украіна, Латвія, Эстонія, Літва і Усходняя Галічына.

Судзячы паводле загалоўку, пад якім „Rzeczpospolita“ друкуе гэту заметку, варшавскі эндэпкі орган ня верыць у праўдзівасць весткі. Яна і нам выдаецца мала падобнай да веры, хадзіце мы-бы горача віталі: справа ў тым, што літоўскі ўрад заўсёды пратэставаў процы ўчастца ў інтэрнацыйных выступленнях прадстаўнікоў Беларусі, пратэставаў ён у Парыжу, пратэставаў і ў Рызе. Як прычыну свайго варожага становішча ў адносінах да Беларусі ковенскі ўрад выстаўляў тое, што беларусы Віленшчыну і Горадзеншчыну заўсёды лічылі і лічыць беларускімі, бо тут пераважае беларускае насяленне і літвіноў блізка зусім пяма.—Весь, нам і на верыцца, каб літвіны зьмянілі сраў становінча.

Зъмены у Ковенскім Урадзе.

Gaz. Kr. піша:

З Коўна наказаюць, што ў Літве спадзяюцца зъмены ўраду. Цяперашні ўрад быццам у суботу падаўся у адстадуку. Праектуецца назначэнне дыктатуры з трох асоб. Галавой такой новай улады найхутчэй быў бы Съляжэвіч. Mieci коаліцыі, нааварот, дабываюцца, каб уласціць была аддзялена Вольдемарасу і Смётоне. У Коўну прыехаў новы прадстаўнік Англіі, Вільтон.

Тая-ж газета паказвае, што Вільтон, едучы ў Коўну, быў у Варшаве і адбыў тамака нараду з прадстаўнікамі польскага ўраду.

Абмена трактатаў.

Прадстаўнік літоўскага ўраду ў Маскве, Юры Балтрушайтіс, тэлеграфаваў у Коўну, што 14 кастрычніка прадстаўнікі Рэспублікі Рэспублікі і Літвы абміняліся ратыфікованымі міравымі трактатамі, якія былі уложены ў Маскве 12 ліпеня.

Латвія непакоіца.

З Лібавы наказаюць:

У сувязі з рухам войск ген. Жэлігоўскага ўздоўж чыгункі, якай звязавае Вільню з Латвіяй, латышская армія 12 кастр. атрымала на ўслыжкі прыпадак прыказа пазайміць пазыцыі на гэтай лініі да самай этнографічнай літоўска-латышскай граніцы, — дзеля таго, што мэта операцыі ген. Жэлігоўскага невядома. У сувязі з гэтым глаўнакамандуючы Балодіс пасхай у Шаўлі дзеля перагавораў з літоўскім глаўнакамандуючым, каб на было недараўменінай.

Ці на гэтым тлумачыцца пададзеная намі ў прошлым нумеры вестка аб заняцці латышскімі войскамі ваколіц, на якія маюць прэтэнсіі літвіны?...

Фінансы Польшчы.

8 кастрычніка дэпутат Морачэўскі сказаў у польскім сойме:

„Наши фінансы паказаюцца надта неўядомі. Выдаткі за год дойдуць да 64 мільярдаў. На пакрыцце іх мы атрымаем з падаткаў у найлепшым прыпадку 10 мільярдаў. Астаецца пакрыць 54 мільярды. Прымусовая пазыція мо‘ 15 мільярдаў, пазыка з прэміямі — 5 мільярдаў. Пазыка ад амэрыканскіх палаўкоў — 10 мільярдаў, разам 30 мільярдаў. Астаецца недахватка 24 мільярдаў, якія пакрые друкарская машына, каторая друкуе банкноты.“

Пляны Врангеля.

Як вядома, у Крыме згуртаваліся астакі арміі ген. Дэнікіна і рэарганізаўліся пад камандай генэрала Врангеля, каторы, у згодзе з расейскімі эмігрантскімі кругамі, утварыў часовы расейскі працібальшавіцкі ўрад. Паводле парижскай газеты „Gaulois“, ген. Врангель пакінуў думку аб паходзе на Маскву і аб зынштажэнні савецкага ўраду сілай штыхоў. Наалеарот, ён хоча выжданы памяту, калі бальшавізм разваліцца сам, а тады і прыські ў сталіцу Рэспублікі і скікаць устаноўчы сойм. Дзеля гэтага ён маніца вясці з бальшавікамі толькі абаронную вайну, умацаваўшы сваю базу — Крым.

Ген. Врангель рапортуе на палаўкоў, што яны, трывожачы свой фронт з бальшавікамі, будуть адцягіваць ад находу на Крым галоўны бальшавіцкі сілы і гэтак не дадуць ім разьбіць войска Врангеля.

Ірляндзкі герой.

З Лондану наказаюць, што тамака 25 кастрычніка памёр вядомы баець за незалежнасць Ірляндыі, бурмістр места Корку, Марк Свінай, пасаджаны ў вастрог англіцкім урадам на два гады за ўчастце ў ірляндзкай баявой арганізацыі. Ня глядзячы на тое, што ў вастроўзе яму жылося вельмі добра, Марк Свінай дзеля палітычнага пратэсту пачаў галадоўку і нічога ня еў 74 дні. Памер ён ад голаду.

Грозыба Амэрыкі.

Кандыдат дэмакратычнай партыі на прэзыдэнта Амэрыкі, Кокс, у публічнай прамове заяўлі, што, калі яго выбирайць за прэзыдэнта і калі ў пачатку будучага году англіцкі ўрад яшчэ не развязаў ірляндзкага пытання,—дык ён, Кокс, пачне крокі дзеля падтрымання ірляндцаў.

Разрухі ў Італіі.

„Berliner Tageblatt“ наказае, што ў гарадах Італіі Трыэсце, Болоніі і Брэсціції была апавешчана агульная забастоўка. У часе деманстрацыі між соцыялістамі і нацыяналістамі на вуліцах узняліся бітвы. У часе бітвы нацыяналісты кінулі ў машыны адзел друкарні соўсядзтвычнай газеты „Laboratore“ бомбу. Разрухі супакоіла войска.